

MİHAİL BULGAKOV

USTA İLE MARGARİTA

Türkçesi: Aydın Emeç

Remzi Kitabevi

10. BASIM

MİHAİL BULGAKOV 1891’de Kiev’de doğdu. Genç yaşta hekimliği bırakarak kendini tümüyle yazarlığa verdi. İlk romanı *Belaya gvardiya* (Beyaz Muhafız, 1925), Sovyet resmî çevrelerince büyük tepkiyle karşılandı. Sovyet toplumunu eleştiren yergili fantezilerin yer aldığı *Dyavoliada* (Şeytanlıklar, 1925) da resmî çevrelerin eleştirisine uğradı. Bulga-

kov, aynı yıl, sözde bilim üstüne bir yergi niteliğindeki *Köpek Kalbi*’ni yazdı. 1930’a gelindiğinde, eserlerinin yayımlanması yasaklanmıştı. Buna karşın, 1930’larda iki önemli eser daha verdi. Moskova Sanat Tiyatrosu’nun perde arkasını acımasızca yeren, yarıda kalmış özyaşamöyküsel romanı *Teatralni* (tiyatroculuk roman) ve göz kamaştırıcı bir fantezi olan *Usta ile Margarita*. 1940’ta Moskova’da ölen Bulgakov’un eserleri, Stalin’in ölümünün ardından, 1950’lerin sonlarına doğru gittikçe saygınlık kazandı.

MİHAİL BULGAKOV

USTA İLE
MARGARİTA

Türkçesi
Aydın Emeç

Remzi Kitabevi

USTA İLE MARGARİTA / Mihail Bulgakov
Özgün adı: *Master i Margarita*

Bu çevirinin Türkçe yayın hakları
ONK Ajans'tan alınmıştır.
© Remzi Kitabevi, 2024

Bu çevirinin her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzelti: Asaf Taneri
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2275-0

Bu çevirinin ilk iki baskısı E Yayınları'nda (1968-1969)
daha sonra Can Yayınları'nda yedi baskı (2005-2018)
yapmıştır.

ONUNCU BASIM: Şubat 2026

Kitabın basımı 1000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika No: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No. 77, Bağcılar-İstanbul
Sertifika No: 44903 / Tel (212) 629 0615

*W. M. Thackeray Beyefendiye,
yazarın saygılarıyla*

BİRİNCİ BÖLÜM

“Söyle kimsin sen?”

“Sonsuza dek kötülüğü isteyen,
ama sonsuza dek iyilik yapan bu
gücün bir parçasıyım.”

GOETHE, *Faust*

Yabancılarla Sakın Konuşmayın

S ICAK bir ilkbahar günü biterken, Patriarşkiye Göleti gezisinde iki Yurttaş görüldü. İlki kırk yaşlarındaydı; açık gri bir yazlık elbise giymişti, kısa boylu, şişman denecek kadar tombul, seyrek siyah saçlı, sinekkaydı tıraşlıydı. Yüzü, inanılmaz boyutlarda koskocaman bağa çerçeveli bir gözlükle örtülüydü. Oldukça iyi cinsten şapkasını, sokaklarda satılan börekler gibi avucunda buruşturmuştu. Ensesine ittiği kareli kasketinin altından karmakarışık kızıl saçları fışkıran iri yarı arkadaşı ise bir kovboy gömleği, beyaz buruşuk bir pantolon, siyah keten pabuçlar giymişti.

İlki, kalınca bir edebiyat dergisinin genel yayın müdürü, Moskova'nın en büyük edebiyat kuruluşlarından biri olan, kısa adıyla MASSOLİT'in⁽¹⁾ başkanı Mihail Aleksandroviç Berlioz'dan başkası değildi. Genç adama gelince; o da daha çok Biezdomni⁽²⁾ adıyla tanınan şair İvan Nikolayeviç Ponirev'di.

Yeni yeşermiş ıhlamurların gölgesine ulaşmalarıyla, üstünde “Bira ve Meşrubat” yazan renkli barakaya koşmaları bir oldu.

Bu tüyler ürpertici mayıs akşamındaki ilk tuhaflığı burada belirtmek gerek: Ne barakanın çevresinde ne de iki yanı ağaçlarla kaplı Malaya Bronnaya Sokağı'na paralel geçitte birileri vardı. Güneşte kaynayan Moskova sokaklarında soluk alınmaz olduğu, Sadovaya çevreyolunun ötesinde bir yerlerde güneşin fırın gibi bir sise gömüldüğü bu saatte ne ıhlamurların altında gezinen vardı ne de gelip banklara oturan. Ağaçlarla kaplı geçit ıssızdı.

Berlioz, barakayı işleten kadına, “Bana Narzan maden suyu verin,” dedi.

(1) Moskova Yazarlar Birliği. (E.N.)

(2) (Rus.) Evsiz. (E.N.)

Kadın, nedense alınmış gibi, şaşkın bir sesle, “Narzan suyu yok,” dedi.

Biezdomni’nin sesi ıslığa dönüşüp çatallaştı:

“Biranız var mı?... Biranız?...”

10 “Getirecekler,” diye karşılık verdi kadın. “Bu akşam getirecekler.”

“İçecek ne var peki?”

“Kayısılı maden suyu ama soğuk değil.”

“Olsun, verin, verin, verin!”

Kayısılı maden suyu bardaklara dolarken sarı sarı köpürdü. Ortalık berber dükkânı gibi koktu. Kayısı suyunu içen iki edebiyatçı hıçkır-maya koyuldular. Parayı ödeyip sırtlarını Bronnaya Sokağı’na dönerek bir banka çıktılar.

Yalnızca Berlioz’u ilgilendiren ikinci tuhaf olay o anda meydana geldi. Hıçkırığı birden kesildi. Yüreği, göğsünde büyük gürültüyle gümledi, sonra birden yok oluverdi, sanki bilinmeyen bir yere uçtu. Ardından da hemen döndü yerine. Yüreğine kör bir iğne saplanmış gibi geldi Berlioz’a. Ayrıca öylesine büyük ve tarifsiz bir dehşete kapıldı ki, o an tabanları yağlayıp ardına bile bakmadan kaçmak geçti içinden.

Kendisini ürküten korkunç şeyin ne olduğunu anlayamadan, büyük bir üzüntüyle, bakışlarını çevresinde gezdirdi. Sarardı, mendiliyle alnını kuruladı. Düşünmeye başladı: “Neyim var yahu? İlk kez böyle bir şey başıma geliyor. Anlaşılan yüreğim bana oyun oynamaya başladı... Aşırı yorgunluk... Belki de işi gücü bırakıp bir süre Kislovodsk’taki kaplıcalarda dinlensem iyi olur...”

Tam bunları kafasından geçirirken, önündeki boğucu hava bir anda yoğunlaştı; çabucak, saydam ve çok garip görünüşlü bir yurttaşın koyuluğuna dönüştü. Adamın küçücük kafasında bir jokey kaske-ti vardı, havaya karışan gölgesi, kareli, kötü bir ceketin içine gömülmüştü. Söz konusu yurttaş, upuzun boylu –iki metreye yakın– daracık omuzlu, inanılmayacak kadar da zayıftı. Yüzünde enikonu alaycı bir ifade olduğunu da bilmenizi isterim.

Berlioz’un hayatı, onu böyleleri olağanüstü olaylara hazırlamamıştı hiç. Berlioz iyice sarardı, gözleri yuvalarından uğradı, kendi kendine, korku içinde, “Bu olanaksız!” dedi.

Ne yazık ki, gözüyle gördüğüne göre, demek ki olabiliyordu. Upu-

zun, saydam adam yere basmadan, iki yana sallanıp duruyordu; tam Berlioz'un karşısında.

Berlioz, büyük bir dehşete kapıldı; gözlerini kapadı. Açtığında her şey olup bitmişti. Kareli ceket kaybolmuş, Berlioz'un yüreğine dalıp çican kör iğne de uçmuştu.

“Hay aksi şeytan!” diye haykırdı Genel Yayın Müdürü. “Düşün İvan, güneş çarpmasından az kaldı ölecektim. Bir hayal gördüm ki, öfff!” Gülmeye çalıştı; gözlerinden dehşet parıltıları silinmemiştir, elleri titriyordu. Yavaş yavaş kendine geldi. Mendiliyle yelpazelendi, ardından titremeyen bir sesle, kayısı suyu yüzünden yarım bıraktığı söylevine devam etti: “Güzel. Ha...”

Daha sonra anlaşılacağı gibi, bu söylev Hz. İsa'yla ilgiliydi. Kısacası, Genel Yayın Müdürü, Şair'e, derginin gelecek sayısı için, dine karşı büyük bir şiir ısmarlamıştı. İvan Nikolayeviç de bu şiiri inanılmayacak kadar kısa sürede yazmıştı, ama Genel Yayın Müdürü, sonuçtan pek hoşnut kalmamıştı. Biezdomni, şiirin kahramanını –Hz. İsa– en karanlık renklere bulamıştı. Genel Yayın Müdürü'nün düşüncesine göre, bütün şiirin yeniden yazılması gerekiyordu. Bu nedenlerle Berlioz, Şair'in yararına, temel yanlısına parmak basmasını sağlamak için İsa hakkında bir çeşit söylev çekmeye girişmişti.

Bu durumda, İvan Nikolayeviç'in yaratıcı güçten yoksunluğunun mu, yoksa konu hakkında hiçbir bilgisinin olmayışının mı kurbanı olduğunu belirtmek zor. Neyse! Çizdiği İsa... Çok canlıydı. Bol bol en kötü çizgilerle çizilmiş de olsa, hiç kuşkusuz yaşamıştı!

Berlioz da Şair'e işin önemli yanını, İsa'nın nasıl olduğunu değil –iyi ya da kötü– canlı olarak İsa'nın var olmadığını, onunla ilgili öykülerin baştan sona uydurma, hem de en bayağısından birer masal olduğunu göstermek istiyordu.

Genel Yayın Müdürü'nün, eşine az rastlanır bilgelikte biri olduğu unutulmamalı. Nitekim, büyük bir ustalıklı, İskenderiyeli ünlü Philon ya da parlak Flavius gibi eski tarihçilerin, İsa'nın varlığına kıyısından köşesinden bile değinmediklerini belirtti. Mihail Aleksandroviç, bilgisinin derinliğini ve sağlamlığını göstererek, Tacitus'un *Annales*'inin XV. kitabının 44. bölümünde yer alan, İsa'nın çektiği işkencenin anlatıldığı ünlü parçanın sahte olduğunu, kitaba sonradan eklenmediğini de açıkladı.

Şair için bütün bunlar çok yeniydi. Yeşil gözlerinin bütün canlılı-

ğıyla Mihail Aleksandroviç'e bakıyor, onu dikkatle dinliyordu. Sadece arada sırada tutan hıçkırığını bastıramıyor, alçak sesle kayısı suyunu sövüyordu.

12

“Bir tek Doğu dini yoktur ki,” diyor Berlioz, “dünyaya bir tanrı getiren el değmedik bir bakiresi olmasın. Hristiyanlar da, yeni bir şey uydurmadan, tıpatıp aynı biçimde yarattılar İsa’larını. Aslında İsa hiç yaşamadı. Bunun üzerinde durmak, ağırlığı özellikle bu noktaya vermek gerek...”

Berlioz’un tenor sesi, ıssız geçitte çın çın ötüyordu. Mihail Aleksandroviç, kafa göz yarma tehlikesiyle karşılaşmadan, ancak üstün bilgelikteki kişilerin içinde dolaşabilecekleri labirentlere gömüldükçe, Şair, onun attığı her adımda yerin ve göğün oğlu, Mısır tanrısı Osiris, Fenike tanrısı Tammuz, Babil tanrısı Marduk, hatta ve hatta, ötekiler kadar tanınmamasına karşın yüzyıllar önce Meksika’daki Aztekler tarafından pek sevilen, korkunç tanrı Huitzli-Poçli üzerine tuhaf ve çok yararlı şeyler öğrendi. Berlioz’un, Azteklerin nasıl hamurdan Huitzli-Poçli heykeltiklerini yaptıklarını anlattığı sırada geçitte biri göründü.

Sonradan –doğrusu istenirse iş işten geçmişti bile– yayımladıkları bildirimlerde, çeşitli kuruluşlar bu adamı tanımlamaya çalıştılar. Bildiriler karşılaştırıldığında şaşırtıcı bir sonuç ortaya çıkıyor. Bunlardan birinde yeni gelenin kısa boylu, altın dişli, sağ ayağı aksayan biri olduğu söyleniyordu. Öbürü dev yapılı, dişleri platin, sol bacağı topal, di-yordu. Bir üçüncüsü ise, kısaca adamın hiçbir özelliği olmadığını belirtiyordu. Bu bildirimlerden hiçbirinin bir değer taşımadığını kabul etmek zorundayız.

Yeni gelen, her şeyden önce topallamıyordu. Boyuna gelince; ne bir dev ne bir cüceydi, uzunca boylu olduğu söylenebilirdi. Dişleri kaplamaydı, ama sol taraftakiler platin, sağ taraftakiler altındı. Gri, iyi kumaştan bir elbise, elbisesinin renginde yabancı malı ayakkabılar giymişti. Çapkınca kulağının üstüne yıkılmış gri bir bere, koltuğunun altına sıkıştırdığı, fino köpeği kafası oyulmuş kamış baston giyimini tamamlıyordu. Kırkını çoktan bulmuş olmalıydı. Ağzı hafif yamuktu. Sinekkaydı tıraşlıydı. Esmerdi, sağ gözü kara, sol gözü, nedendir bilinmez, yeşildi. Kaşları da karaydı ama biri öbüründen yukarıdaydı. Kısacası, o bir yabancıydı.

Genel Yayın Müdürü ile Şair’in oturduğu bankın önünden geç-

ken yabancı onlara yan yan baktı, duraladı ve birden iki dostun birkaç adım ötesindeki ikinci banka çöküverdi.

“Alman olmalı,” diye düşündü Berlioz. Biezdorni de kendi kendine, “İngiliz,” diye düşündü, “üstelik bu havada eldiven takmış; hayret, terletmiyor mu?”

O sırada yabancı, dört köşe gölü çevreleyen yüksek yapılara göz atıyordu. İlk kez orada bulunduğu, görüntüyle ilgilendiği belliydi. Gözleri, Mihail Aleksandroviç için sonsuza dek kaybolacak bir güneşin göz kamaştırıcı ışınlarını yansıtan üst kat camlarında oyalandı bir süre, oradan da akşamın gölgelendirdiği alt kat pencerelerine indi. Nedense alaycı ve hoşgörülü bir gülümseyişle gözlerini kıstı, ellerini bastonunun topuzunda kavuşturdu, çenesini de ellerinin üstüne dayadı.

“Bak İvan,” diyordu Berlioz, “diyelim ki, Tanrı’nın oğlu İsa bölümü çok güzel, çok alaycı. Yalnız –ışın püf noktası da burada– İsa’dan önce yığınla tanrının yığınla oğlu oldu; Fenikeli Adonis, Frigyalı Attis, İranlı Mitra gibi. Aslında bunların hiçbiri doğmadı, hiçbiri yaşamadı. İsa da ne doğdu ne yaşadı. Yapman gereken, onun doğumunu ya da Münecim Krallar’ın gelişini anlatmak yerine bu konuyla ilgili söylenilerin saçmalığını belirtmek olmalı. Oysa insan, senin öykünü okurken İsa’nın gerçekten doğduğuna inanıyor!...”

Tam o anda Biezdorni, kendisini rahatsız eden hıçkırığını birden kesmeyi denedi. Soluğunu tuttu, bunun sonucunda daha çok ve daha acılı bir biçimde hıçkırmaya başladı. Berlioz da söylevini kesti; çünkü yabancı, yerinden kalkmış onlara doğru geliyordu. İki yazar, adama şaşkınlıkla baktılar.

Yabancı, değişik bir şiveyle ama sözcükleri örselemeden, “Özür dilerim beyler,” dedi, “kusuruma bakmayın. Size yabancıyım. Sözü-nüzü yarıda kesmek durumunda kaldım... Derin konuşmanızın konusu beni öylesine ilgilendirdi ki...”

Konuşurken bir yandan da saygıyla beresini çıkardı. İki dostun kalkıp yabancıyı selamlamaktan başka çareleri kalmamıştı.

“Hayır! Hayır! Bu adam Fransız olmalı,” diye düşündü Berlioz.

Biezdorni de, “Bir Polonyalı...” diye geçirdi aklından.

Yabancı’nın söze başlar başlamaz Şair üzerinde kötü bir izlenim bıraktığını belirtmek gerekli. Berlioz’a ise hoş, daha doğrusu hoş değil de, nasıl demeli, ilginç gelmişti anlayacağınız.

Yabancı yine saygıyla, “Oturmama izin verir misiniz?” diye sordu.

İki dost, isteksizce sıkıştılar. Adam büyük bir rahatlıkla aralarına çökerek hemen konuşmalarına katıldı. Yeşil gözünü Berlioz’a dikierek, “Yanılmıyorsam, İsa’nın hiç yaşamadığını belirtmeyi gerekli buluyordunuz?” dedi.

Berlioz, gayet nazik, “Hayır, yanılmadınız,” dedi. “Söylediğim buydu.”

“Ah, ne ilginç!” diye bağırды yabancı.

Biezdorni kaşlarını çatdı, “Hay şeytan, ona ne bundan!” diye düşündü.

Yabancı, sağ gözünü Biezdorni’ye çevirdi:

“Siz de dostunuzla aynı görüşte misiniz?”

Abartılmış deyimleri, dolaylı anlatımı seven Şair, “Bir kere değil, yüz kere evet!” dedi.

“Hayret!” diye haykırды yeniden beklenmedik adam.

Ardından, nedense, bir hırsız gibi çevresine bakınıp kalın sesini alçaltarak, “Başınızı ağrıtıyorsam bağışlayın. Yanlış anlamadıysam, her şey bir yana siz, Tanrı’ya inanmıyorsunuz?”

Onlara korku dolu bir bakış fırlatarak heyecanla ekledi:

“Kimseye söylemeyeceğime yemin ederim!”

Turistin kaygısı karşısında Berlioz hafifçe gülümseyerek, “Gerçekten de Tanrı’ya inanmıyoruz,” dedi. “Ama bu, üzerinde büyük rahatlıkla konuşabileceğimiz bir konu.”

Yabancı, arkaya yaslandı, meraktan neredeyse cırtlaklaşan bir sesle bağırды: “Tanrıtanımaz kişilersiniz demek?”

Berlioz, gülümseyerek, “Evet öyle,” dedi. “Tanrıtanımaz kişileriz biz.”

“Yapıştıkça yapışıyor bu ithal malı kene,” diye düşündü Biezdorni öfkeyle.

Şaşkınlık içindeki yabancı, “Ama bu harika bir şey!” diye haykırды; sonra iki edebiyatçıya bakabilmek için başını hiç durmadan iki yana döndürmeye koyuldu.

Berlioz, diplomatça bir incelikle açıkladı:

“Ülkemizde Tanrı’ya inanmamak kimseyi şaşırtmaz. Uzun süredir, bilinçli olarak halkımızın büyük çoğunluğu, bu türden masallara inanmayı bıraktı.”

Yabancıнын kafasından tuhaf bir şey geçmiş olmalı, çünkü yerinden kalktı, şaşkın şaşkın Genel Yayın Müdürü'nün eline yapışıp şu sözleri söyleyerek onunla tokalaştı:

“Size yürekten teşekkür etmeme izin verin!”

Gözlerini kırıştıran Biezdorni, “Ona niye teşekkür ettiğinizi öğrenebilir miyiz?” dedi.

Tuhaf adam, parmağını çok şey anlatan bir biçimde salladı, “Benim gibi bir yolcu için çok büyük önemi, ilginç bir yanı olan bir haberdan ötürü,” karşılığını verdi.

Bu önemli haberin yabancı üzerinde büyük etki uyandırdığı gerçektir, çünkü her pencereden Tanrı'ya inanmayan biri çıkacakmış gibi ürkek ürkek evlere baktı.

“Hayır, bu adam İngiliz olamaz,” diye düşündü Berlioz.

Biezdorni ise, “Her şey bir yana, Rusçayı iyi biliyor,” diye geçirirdi aklından. “Dilimizi nereden öğrendi acaba?” Sonra yine somurttu.

Bir süre kuşkuyla düşünen yabancı misafir, “İyi ama,” dedi, “izin verirseniz size sorayım: Tanrı'nın varlığını gösteren kanıtlara ne diyorsunuz? Herkesin bildiği gibi bunların sayısı beştir.”

“Yazık!” diye, merhametle karşılık verdi Berlioz. “Bu kanıtlar beş para etmez. İnsanlık, hepsini tavan arasına kaldıralı çok oldu. Akıl yönünden, Tanrı'nın varlığıyla ilgili hiçbir kanıtın benimsenemeyeceğini kabul edersiniz.”

“Bravo!” diye bağırdı yabancı. “Bravo! Kelimesi kelimesine, o ihtiyar Immanuel delisinin görüşünü tekrarladınız. Beş kanıtı da baştan başa yıktı, bu doğru. Ama, aynı fırsattan yararlanıp sanki kendi kendisiyle alay edercesine, kendi elleriyle bir altıncı kanıt yarattı. Matrak değil mi?”

İncelikle gülümseyen, derin bilgilere sahip Genel Yayın Müdürü, “Kant'ın kanıtı da, öbürlerinden daha inandırıcı değildi,” dedi. “Bu konuda Schiller, Kant'ın görüşlerinin ancak köleleri tatmin edeceğini söylememiş miydi? David Strauss'a gelince; o da bu sözde kanıtı gülüp geçmekle yetindi.”

Berlioz hem konuşuyor, hem düşünüyordu: “Kim olabilir acaba? Hem Rusçayı bu kadar iyi nasıl konuşuyor?”

Ortada fol yok yumurta yokken İvan Nikolayeviç birden bağırdı:

“Sizin Kant’ınızı, kanıtlarıyla birlikte, üç yıllığına Solovets Adaları’na gönderirdim ben!”

Berlioz utancından kıpkırmızı kesildi.

“İvan!” diye fısıldadı.

Kant’ı Solovets Adaları’na yollama düşüncesi, yabancıyı kızdırmamış, tam tersine onu kendinden geçirmişti.

“Mükemmel, mükemmel!” diye haykırdı. Berlioz’dan ayırmadığı yeşil gözü parıladı. “Tam ona gereken şey! Hem, günün birinde kendisiyle yemek yerken dedim ki: Kusuruma bakmayın profesör, ama gördüğünüz gibi görüşleriniz biraz tutarsız. Kuşkusuz bilgece, ama anlaşılır gibi değil. Size gülerler!”

Berlioz’un gözleri fal taşı gibi açıldı. “Kant’la yemek yerken mi? Benimle dalga mı geçiyor!” diye düşündü.

Berlioz’un şaşkınlığını umursamayan başka iklimlerin insanı, Şair’e döndü:

“Ne yazık,” dedi, “Kant’ı Solovets Adaları’na yollamak olanaksız. Nedeni de çok açık; yüz bilmem kaç yıldır Solovets’ten çok daha uzak bir yerde kendisi. Hem ne yaparlarsa yapsınlar, onu oradan çıkaramazlar, bana inanın!”

Ateşli Şair, “Üzüldüm!” dedi.

Gözü parlayan yabancı, “İnanın, ben de çok üzülüyorum!” diyerek onu doğruladı. “Ama, asıl kafamı kurcalayan sorun şu,” diye devam etti ardından: “Tanrı yoksa, insan hayatını ve genellikle dünyadaki varlıkların düzenini yöneten kim?”

Kızgın Şair, telaşlı telaşlı, “Her şeyi yöneten insandır,” dedi.

Soru pek açık değildi ya, neyse.

Yabancı, tatlılıkla, “Beni bağışlayın,” dedi. “Yönetmek için gereken şudur: En azından uzun vadeli, kesin bir planınız olmalı. Size söyle sorayım: Bin yıl gibi çok gülünç bir süre için plan yapamazken ve kendi yarınını bile garanti edemezken, insanoğlu neyi, nasıl yönetebilir?” Berlioz’a döndü: “Bakin, şöyle düşünelim. Örneğin, siz... Başlıyorsunuz yönetmeye, kendinize ve başkalarına dilediğinizi yaptırıyorsunuz. Kısacası, nasıl denir, bu işin zevkine varıyorsunuz. Ve birden... Hah hah hah ha!... Ciğerinizde kötü huylu bir tümör...”

Yabancı, bu fikir çok hoşuna gitmiş gibi, açgözlülükle güldü.

“Evet, kötü huylu bir tümör,” diye gözlerini kapayıp kedi gibi mırıldanarak yineledi: “İşte yönetiminizin sonu! Başkalarının sonu ar-

tık size vız gelir. Tek ilgilendiğiniz kendi sonunuzdur. Yakınlarınız, dostlarınız yalan söylemeye başlarlar. Felaketi sezer, en ünlü doktorlara koşarsınız, sonra şarlatanlara başvurur, en sonunda da falcılara kadar düşersiniz. Bütün bunların boşuna olduğunu söylemem gereksiz. Siz de bunu anlıyorsunuzdur. Her şey acı bir sonla noktalanır: Kısa bir süre önce dünyayı yönettiğini sanan kişi, kendini tahtadan bir kutunun içinde kaskatı kesilmiş bulur. Çevresi de, başka bir şey yapılamayacağını düşünüp onu yakar, kül eder. Daha da kötüsü: Örneğin –bundan önemsiz ne olabilir– insan Kislovodsk’ta bir süre kalıp dinlenmeyi de kurabilir (yabancı, Berlioz’a göz kırptı); derken anlaşılmaz bir biçimde, birdenbire ayağı kayar ve bir tramvayın altında eziliverir! Başına böyle bir olay gelen kişinin, olayı kendisinin yönettiği söylenebilir mi? Bunu isteyen bir başkası, çok başka biri olduğunu düşünmek daha akla yatkın değil mi?”

Yabancı tuhaf bir kahkaha attı.

Berlioz, rahatsız eden kötü huylu bir tümör ve tramvay hikâyesini büyük bir dikkatle dinlemişti. Şimdi, kaygı verici bir düşünce kafasını kurcalamaktaydı: “Bu adam yabancı değil... Yabancı değil bu adam,” diyordu kendi kendine. “Her şey bir yana, çok tuhaf biri... Çok tuhaf biri... Ama kim olabilir?”

Yabancı, ansızın Biezdorni’ye, “Sigara içmek istediğinizi görüyorum,” dedi. “Hangi marka sigara içersiniz?”

Gerçekten sigarası kalmayan Şair şaşırdı, somurtarak karşılık verdi:

“Neden sordunuz? Birkaç marka birden mi taşırsınız?”

“Hangi marka sigara içersiniz?” diye yineledi yabancı.

“Naşa⁽¹⁾ Marka,” dedi Biezdorni, yüzünü ekşiterek.

Tuhaf adam hemen cebinden bir sigara tabakası çıkarıp Biezdorni’ye tuttu.

“İşte, Naşa Marka sigaraları.”

Tabakada Naşa Marka sigaralarının bulunmasından çok, tabakanın kendisi, Genel Yayın Müdürü’yle Şair’i şaşırtmıştı. Kapağı, mavili beyazlı binlerce parıltı saçan elmas bir üçgenle süslü, akıllalmaz boylarlarda altın bir tabakaydı bu.

İki edebiyatçının düşünceleri, farklı yönlerle kaydı.

(1) (Rus.) Bizim. (E.N.)

Berlioz, “Evet, bu adam yabancı!” derken, Biezdorni, “Cehenne-
me kadar yolu var artık,” diye söyleniyordu.

Şair ve tabakanın sahibi birer sigara alıp yaktılar.

Sigara içmeyen Berlioz da reddetti.

Tartışmayı sürdürmeye kararlı olan Berlioz, “Ona karşı söylenme-
si gereken şu,” diye düşünüyordu. “Evet, insanoğlu ölümlü, kimse bu
gerçeği yadsıyamaz. Ama asıl önemlisi...”

Yabancı, ağzını açmasına bile fırsat vermedi:

“Evet, insanoğlu ölümlü,” dedi. “Ama bu kadarla kalsa çok önem-
li değil. İşin kötüsü, insan hiç beklenmedik bir anda ölüyor. İşte işin
püf noktası bu. Ve insan, akşama ne yapacağını bile bilecek durum-
da değil.”

“Sorunu, ne kadar da saçma bir biçimde ortaya koyuyor,” diye
düşünen Berlioz, karşılık verdi: “Burada ileri gidiyorsunuz. Örneğin
ben, bu akşam ne yapacağımı aşağı yukarı biliyorum. Tabii, Bronnaya
Sokağı’nda başıma kiremit düşmezse...”

“Nerede olursa olsun, hiç kimsenin kafasına durup dururken kire-
mit düşmez,” diyerek büyük bir ciddiyetle onun sözünü kesti yaban-
cı. “Sizin, özellikle bu yönde çekinmeniz gereken bir şey yok. Başka
tür türlü öleceksiniz siz.”

Berlioz, iyiden iyiye saçmalaşan konuşmayı sürdürmeye kararlı,
çok açık bir alaycılıkla sordu: “Herhâlde, nasıl öleceğimi tam olarak
biliyorsunuzdur? Bana söyler misiniz?”

“Sevinerek,” diye karşılık verdi yabancı. Bakışlarıyla Berlioz’u ölç-
tü, biçti, sanki sırtına elbise dikecekmişçesine. Dişlerinin arasından,
“Bir, iki... Merkür ikinci burçta... Ay kayboldu... Altı -akşama bir fela-
ket- yedi...” diye mırıldandı. Ardından da neşe içinde haykırdı: “Başı-
nızı kesecekler!”

Bu saygısızlık karşısında şaşkına dönen Biezdorni patavatsız ya-
bancıyı nefretle süzdü.

Berlioz, kıs kıs gülererek sordu: “Öyle mi? Kim kesecek? Düşman
mı? Mühaleleciler mi?”

“Hayır,” dedi öteki. “Komünist Gençlik Örgütü’nden bir Rus ka-
dını.”

Bu tatsız şakadan hoşlanmayan Berlioz, “Hıram!” diye homurdan-
dı. “Özür dilerim, ama pek akıllı gibi değil.”

“Asıl ben sizden özür dilerim,” dedi yabancı, “ama söylediğim ger-

Acımasız bir sistem eleştirisini derin bir felsefi tartışmaya dönüştürüp kadim iyi-kötü çatışmasını irdeleyen Mihail Bulgakov, bu romanda iki ayrı öyküyü bir araya getirir. Bunlardan biri XX. yüzyılda Moskova'da, diğeri I. yüzyılda Kudüs'te, Pontius Pilatus'un valiliği döneminde geçer. Romanın başkişisi, Prof. Woland kılığına girmiş olan Şeytan'dır. Moskova'ya inen Şeytan, seçkin aydın çevrelerinin ikiyüzlülüğünü ve yozluğunu gözler önüne seren çılgınca oyunlara başvurur. Onun karşısında ise akıl hastanesine kapatılmış olan, baskı altındaki bir romancı, yani "Usta" vardır...

Bulgakov'un, ancak ölümünden yirmi altı yıl sonra, üstelik katı bir sansürden geçerek yayımlanabilen dev romanı *Usta ile Margarita*, XX. yüzyıl edebiyatının başyapıtları arasında yer alır. Keskin yergili bir mizahla örülmüş fantastik bir roman olan bu yapıtı Aydın Emeç'in özenli Türkçesiyle sunuyoruz.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2275-0

9 789751 422750

KDV'den muaftr